

Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Theory of Change

WATER

Narratief

1. Waarom een focus op water?

Waterzekerheid is een mensenrecht, een publiek en een economisch goed. Waterzekerheid staat wereldwijd echter onder grote druk door economische- en bevolkingsgroei, verstedelijking en klimaatverandering. Steeds meer en steeds vaker is er te weinig, te veel of te vies water.

844¹ miljoen mensen hebben geen toegang tot een schone drinkwaterbron en ruim 2,3² miljard mensen hebben geen toegang tot goede sanitaire voorzieningen. 892 miljoen³ mensen doen nog steeds hun behoefte in het veld. Een gebrekkige hygiëne is van grote invloed op gezondheid; hierdoor sterven dagelijks ruim 800 kinderen onder de 5 jaar⁴. Slechte water- en sanitaire voorzieningen treffen vooral meisjes en vrouwen. Zij spenderen de meeste tijd aan het halen van water; zij blijven vaak meerdere dagen per maand thuis tijdens hun menstruatie wanneer er geen veilige en afsluitbare ruimte is met sanitaire voorzieningen op school of werk; en zij doen bij gebrek aan privacy vaak vooral 's nachts hun behoeften, met alle risico's van nierbekkenproblemen, verkrachting en geweld.

Op dit moment leven 1,6 miljard⁵ mensen in landen en regio's met waterschaarste, wat in 20 jaar tijd in aantal zal verdubbelen⁶. Een half miljard mensen daarvan ervaart deze waterschaarste dagelijks. De vraag naar water stijgt naarmate bevolking, economie en welvaart groeien. In 2030 zal de vraag naar water wereldwijd 40% groter zijn dan de beschikbaarheid⁷. In regio's met waterschaarste, waaronder de focusregio's MENA, Sahel en de Hoorn van Afrika, is die verhouding nog ongunstiger. Daar zal elke druppel water vele malen moeten worden hergebruikt om in alle behoeften te kunnen voorzien en om tegelijkertijd de duurzaamheid van het (water)ecosysteem niet aan te tasten. Dit is vooral een enorme bestuurlijke uitdaging. De landbouw is veruit de grootste watergebruiker en zal zijn claim blijven leggen: richting 2050 moet de voedselproductie met 50-70% stijgen⁸ om de wereldbevolking te kunnen voeden.

Regenval en waterbeschikbaarheid kunnen als gevolg van klimaatverandering steeds moeilijker worden voorspeld. Ontbossing, degradatie van ecosystemen en verstedelijking maken de situatie nog complexer. In 2050 zal 20% van de wereldbevolking (1,6 miljard mensen)⁹ in overstromingsgevoelige gebieden wonen, een derde meer dan nu, en het merendeel in lage- en middeninkomenslanden. Het World Economic Forum rekent watercrises de afgelopen zeven jaar steevast tot de top vijf van bedreigingen voor de wereldeconomie. Water is daarmee geen op zichzelf staand onderwerp, maar maakt onderdeel uit van de bredere Nexus van Voedselzekerheid, Water, Klimaat en Energie.

¹ Progress on drinking water, sanitation and hygiene: 2017 update and SDG baselines. Geneva: World Health Organization (WHO) and the United Nations Children's Fund (UNICEF), 2017. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.

² Zie 1.

³ Zie 1.

⁴ <https://www.unicef.org/wash/>

⁵ World Bank Group (2016). High and Dry: Climate Change, Water, and the Economy. Washington DC, The World Bank.

⁶ Zie 5.

⁷ 2030 WRG (2030 Water Resources Group). 2009. Charting our water future: Economic frameworks to inform decision-making. Washington, DC, 2030 WRG.

⁸ http://www.fao.org/fileadmin/templates/wsfs/docs/Issues_papers/HLEF2050_Global_Agriculture.pdf

⁹ Ligtoet W. et al. (2018), The Geography of Future Water Challenges, The Hague: PBL Netherlands Environmental Assessment Agency.

Waterzekerheid en veiligheid is als doel nr. 6 opgenomen in de VN Sustainable Development Goals (SDG). Daaronder zijn doelen geformuleerd op het gebied van universele toegang tot schoon drinkwater en sanitaire voorzieningen, vermindering van watervervuiling, hogere efficiëntie van watergebruik in alle sectoren en geïntegreerd waterbeheer op alle niveaus: lokaal, nationaal en internationaal. De Nederlandse inzet is gericht op het bereiken van waterzekerheid en waterveiligheid voor mensen en ecosystemen. Om deze impact te kunnen bereiken wordt onderscheid gemaakt in drie prioritaire thema's die goed aansluiten bij de mondiale wateragenda:

1. Verbeterde toegang tot drinkwater, sanitaire voorzieningen en hygiëne, afgekort tot WASH (het mensenrecht) (SDG 6.1 en 6.2);
2. Verbeterde waterproductiviteit en vooral verhoging van de landbouwproductie per ha, onder meer door efficiënter watergebruik en verbeterd waterbeheer (het economische goed) (SDG 6.4);
3. Verbeterd beheer van stroomgebieden en veilige delta's (het publieke goed) (SDG 6.5 en 6.6).

Het High Level Panel on Water stelt dat tot 2030 jaarlijks een investering van 500 miljard USD nodig is om de doelen onder SDG-6 te kunnen behalen. Hiervan is 114 miljard USD nodig voor WASH, de rest om het beheer van stroomgebieden op orde te krijgen¹⁰. Dit zijn bedragen die niet door de publieke sector zijn op te brengen. Ook de private sector zal stevig moeten investeren. Op het gebied van Water Financing zullen grote slagen gemaakt moeten worden.

2. Context

Waterzekerheid vergt samenwerking, afstemming en compromissen tussen sectoren en actoren: publiek, privaat en maatschappelijk. Maar het speelveld is vaak niet gelijk. Bepaalde partijen zijn beter in staat hun belangen veilig te stellen dan andere. Een landloze boerin heeft minder invloed dan een grondbezitter of een mijnbouwbedrijf. Maatschappelijke actoren die kwetsbare groepen vertegenwoordigen, de media, vrouwenorganisaties en de milieubeweging zijn partijen die ongelijkheid proberen te verminderen. Aan overheidskant spelen lokale, nationale en internationale organisaties een rol; zij formuleren sectorbeleid dat beslag legt op water, wijzen waterrechten toe, verlenen vergunningen, leveren en reguleren waterdiensten, monitoren watervoorraden en handhaven gebruiksregels. In de praktijk overlappen hun mandaten vaak, schort het aan beleidscoherentie en schiet handhaving te kort. Dit bemoeilijkt goed waterbestuur.

Waterveiligheid en waterzekerheid staan onder druk als gevolg van klimaatverandering in het algemeen. Een toename van droogte kan in de toch al kwetsbare focusregio's (MENA, Sahel en de Hoorn) leiden tot een verdere ontwrichting van de samenleving, met mogelijke gevolgen voor Veiligheid en Stabiliteit in die regio's. Ook hier zijn samenwerking, afstemming en compromissen tussen sectoren en actoren noodzakelijk. Naast adaptatie-maatregelen zijn ook innovaties noodzakelijk die watergebruik efficiënter maken. Dit kan bijdragen aan eerlijker waterverdeling.

In Nederland is de capaciteit om waterzekerheid en -veiligheid te borgen beter ontwikkeld dan in veel andere landen. Dat hangt samen met de Nederlandse historie, waarin de bescherming tegen waterrisico's, het model van waterschappen met hun participatieve aanpak en de financiering van waterbeheer via specifieke belastingheffing al lang op een hoog peil staan. Tegelijkertijd staat Nederland bekend om zijn integrale benadering, zijn inzet op gendergelijkheid, sociale inclusiviteit en inspraak. Daarom willen landen graag met Nederland samenwerken op watergebied. Hier ligt wel een grote uitdaging. De IOB-studie 'verbeterd waterbeheer' uit 2018 concludeert dat de Nederlandse ervaring niet één op één is toe te passen in ontwikkelingslanden, maar moet worden aangepast aan de omstandigheden in partnerlanden.

3. Waar zet Nederland op in?

Nederland wil mensen een nieuw perspectief bieden door te investeren in 'waterzekerheid en waterveiligheid voor mensen en ecosystemen'. Verbeteringen op drie afzonderlijke resultaatgebieden

¹⁰ High Level Panel on Water (2018), Outcome Document, 14 maart 2018.

'WASH', 'Waterproductiviteit' en 'Water Resources Management', moeten leiden tot deze impact. Deze moeten worden gezien in de bredere nexus van voedselzekerheid en klimaat.

'WASH' gaat over drinkwater, sanitaire voorzieningen en het hygiënische gebruik daarvan in huishoudens, in publieke gelegenheden en op de werkplek. Het is nauw gerelateerd aan het thema 'Water Resources Management'. De beschikbaarheid van drinkwater hangt af van het stroomgebied beheer; en omgekeerd heeft de lozing van afvalwater grote invloed op het stroomgebied. Het thema 'Waterproductiviteit' zoomt in op efficiënt watergebruik, vooral in de landbouw, omdat die sector verantwoordelijk is voor meer dan 70% van het wereldwijde watergebruik en daarmee van grote invloed is op waterbeheer. 'Water Resources Management' zoomt in op waterzekerheid en -veiligheid, waarvan de realisatie in vrijwel alle landen steeds complexer wordt. Het gaat om afstemming tussen vraag en aanbod, verbeterd land- en waterbeheer ten behoeve van alle watergebruikers, en bescherming van ecosystemen en waterkwaliteit om de watervoorziening op lange termijn in stand te houden. Het gaat ook om betere bescherming tegen overstromingsrisico's en erosie. Sociaal, economisch, en milieubeleid komen hier bij elkaar.

3.1 Verbeterde toegang tot drinkwater en sanitaire voorzieningen

Een IOB-evaluatie in 2012 concludeerde dat een groot deel van de WASH-voorzieningen een beperkte levensduur heeft omdat er te weinig wordt geïnvesteerd in onderhoud, er vandalisme is, of systemen ontbreken voor bijvoorbeeld het legen van latrines. Verder staan investeringen in sanitatie niet hoog op de politieke agenda, zijn risico's bij investeringen in waterinfrastructuur (te) hoog en is er gebrek aan regelgeving die mensen in staat stelt zelf meer verantwoordelijkheid te nemen, zoals het opstarten van bedrijfjes op dit gebied. De realisatie van het mensenrecht op WASH vermindert ongelijkheid voor de allerarmsten en verbetert gezondheid, onderwijs en inkomen, vooral voor vrouwen en meisjes.

De effectiviteit van de Nederlandse inzet moet blijken uit het aantal mensen dat duurzaam gebruik maakt van veilige drinkwater- en sanitaire voorzieningen en het aantal mensen dat leeft in een gemeenschap waarbij 'open defecation' is uitgebannen. Deze resultaten worden bereikt door lokale instituties te versterken, lokale financieringsmechanismen te ontwikkelen t.b.v. drinkwater en sanitatie en te bevorderen dat WASH-faciliteiten duurzaam worden gebruikt.

NL inzet

- Tussen 2016 en 2030 draagt Nederland bij aan de toegang tot een verbeterde drinkwaterbron voor 30 miljoen mensen en aan de toegang tot adequate sanitaire voorzieningen voor 50 miljoen mensen;
- Hiervoor investeert Nederland in verbetering van het hygiënische gedrag van de doelgroep, in infrastructuur en in de instituties die bij moeten dragen aan adequate dienstverlening, onderhoud en financiering van de voorzieningen. Enkele elementen zijn daarbij cruciaal, namelijk: a) monitoring; b) harde afspraken op papier over taken en verantwoordelijkheden tijdens en na de projectperiode over aanleg, onderhoud en gebruik van infrastructuur; c) creëren van lokale financieringsmechanismen; d) stimuleren van gedragsverandering;
- De inzet was de afgelopen 10 jaar voor meer dan 90% gericht op arme groepen op het platteland; nu de verstedelijking - zeker in Afrika - versnelt, zal het aandeel in stedelijk gebied en sloppenwijken toenemen.
- Op WASH-gebied is Nederland een 'game changer' met de introductie van een duurzaamheidsclausule, een duurzaamheids-'compact' en jaarlijkse duurzaamheids-checks. Zo wordt bevorderd dat WASH-voorzieningen minstens 15 jaar na oplevering blijven functioneren.

Aannames en lessen

Er is aandacht nodig voor **infrastructuur, gedrag en instituties**, anders is duurzaamheid van de verbeteringen niet gewaarborgd. Uit een IOB-evaluatie uit 2012 bleek immers dat veel aangelegde infrastructuur niet goed onderhouden werd en dat positieve impact op gezondheid uitblijft als de hygiënische omgang met drinkwater niet verbetert. Participatie van gebruikers, met speciale aandacht voor vrouwelijke gebruikers, in ontwerp en besluitvorming van voorzieningen is cruciaal. De dienstverlening moet worden betaald uit inkomsten van waterverkoop. Een aanname is dat we met de inzet van ODA-middelen de risico's voor institutionele investeerders kunnen verlagen en zo privaat kapitaal kunnen mobiliseren voor investeringen in publieke infrastructuur.

3.2 Verbeterde waterproductiviteit in de landbouw

Waterproductiviteit hangt af van de fysieke beschikbaarheid van water, van de kwaliteit van het stroomgebied beheer, maar ook van het land-, bodem- en waterbeheer van een individuele boer. Toegang tot water voor de landbouw verbetert met de organisatiegraad van watergebruikers en toegang tot technologie en kennis, bijvoorbeeld voor hergebruik en verdeling van piekgebruik. Ook beprijzing van water en land- en waterrechten spelen een rol. Een beter inzicht in de waterproductiviteit levert een beter inzicht in watergebruik en kan leiden tot een betere waterverdeling. Het is hierbij van groot belang dat vrouwen een stem hebben en dat hun gebruikersrechten worden gegarandeerd.

De effectiviteit van de Nederlandse inzet moet blijken uit het aantal kilo geoogst gewas per gebruikte hoeveelheid water en/of overheden, boerenorganisaties, kennisinstellingen en NGO's de Water Productivity database van FAO (WaPOR) gebruiken voor de verbetering van de water efficiëntie.

NL inzet

- 25% hogere productiviteit op basis van efficiënter watergebruik en verbeterd waterbeheer in zowel de regenafhankelijke, kleinschalige landbouw in relatief droge gebieden als in de geïrrigeerde landbouw. Te beginnen in programma's die Nederland ondersteunt in
- Afrika en het Midden-Oosten en in irrigatiegebieden langs de Senegalrivier en de Niger. Maar de inzet is ook gericht op ontwikkelingsbanken, nationale overheden en NGO's.
- Nederland werkt met FAO en IHE aan de verdere ontwikkeling van een publiek toegankelijke database voor waterproductiviteit in de landbouw. Dit stelt boeren, overheden en bedrijven in staat om land- en waterbeheer te verbeteren en efficiënter met water om te gaan.
- Nederland investeert tevens in gedragsverandering. Zo 'stimuleert Nederland innovatie en ondernemerschap op het raakvlak van water en landbouw. Via partnerschappen stimuleert Nederland het hergebruik van water in de voedselketen en aan wettelijke standaarden op dat vlak.
- De Nederlandse steun beoogt investeringen van boeren te stimuleren in opvang en opslag van regenwater, verbeterd bodembeheer, efficiënte, betaalbare en betrouwbaardere irrigatiesystemen, of gewassen die beter tegen droogte kunnen. Of juist in het tegengaan van wateroverlast op gebrekkig gedraineerde gronden, en het omgaan met verzilting van land- en grondwater. Via regionale en bilaterale programma's ondersteunt Nederland kleinschalige boeren bij herstel van bodemvruchtbaarheid op gedegradeerde landbouwgrond.

Aannames en lessen

De aanname is dat om de waterproductiviteit te verhogen zowel **informatie en instituties als gedrag** centraal moeten staan. Het stimuleren van water-slim ondernemerschap via de verstrekking van informatie en de oprichting van goed functionerende instituties is prioriteit. Wettelijke regelingen dwingen minimumeisen af, en via innovaties kunnen waterproductiviteitssystemen worden ontwikkeld die zichzelf snel terugverdienen. Satellietdata verschaffen inzicht in de waterbalans op stroomgebied niveau. Op basis daarvan kan landbouwbeleid worden aangepast.

3.3 Verbeterd beheer van stroomgebieden en veilige delta's

Zowel economische als publieke actoren hebben de neiging om kosten van watergebruik te "externaliseren". Zo lozen industrieën en steden hun afvalwater – bij gebrek aan goede wetgeving of handhaving - vaak ongezuiverd. Dijken die de ene groep beschermen, kunnen het water voor andere groepen juist opstuwten en overlast veroorzaken. Zo wentelt de een problemen af op de ander. Kwetsbare groepen van wie de stem het minst telt in besluitvorming, evenals natuurlijke ecosystemen die niet in de economische overwegingen zijn meegenomen, zijn dan vaak de dupe.

In snelgroeïende steden zien we steeds grotere concentraties van mensen, economische activiteiten en kostbare infrastructuur. Als droogte of overstromingen deze concentratiegebieden treffen, dan heeft dat grote socio-economische consequenties. Beheersing van dergelijke risico's vergt steeds meer adaptatievermogen en een betere balans tussen korte- en lange-termijn investeringen. Het meenemen van de gendercomponent in besluitvorming is hierin essentieel. Ramp-responsmechanismen blijken effectiever als ze gendersensitief zijn. Tevens is gebleken dat een grotere betrokkenheid van vrouwen bij waterbeheer de kwaliteit en integriteit van groepsbesluiten- en handelen vergroot.

De effectiviteit van de Nederlandse inzet moet blijken uit het aantal mensen dat voldoende, veilig en schoon water tot zijn of haar beschikking heeft. Dit wordt bereikt door instituties die hun functie m.b.t. (grensoverschrijdend) waterbeheer goed uitvoeren, (nationale) plannen en wettelijke kaders die zijn opgesteld op het vlak van klimaatbestendig waterbeheer en de aanleg van infrastructuur.

NL inzet

- Capaciteitsopbouw en diplomatie voor verbeterde samenwerking in grensoverschrijdende stroomgebieden en geïntegreerde waterplanning en -beheer in onder meer dichtbevolkte deltagebieden en steden.
- De inzet is dat de instituties die in de afgelopen jaren zijn versterkt, plannen die zijn ontwikkeld en investeringen die zijn voorbereid, tot uitvoering leiden.
- Voor waterzekerheid is, naast capaciteit, goede plannen en wettelijke kaders, ook infrastructuur nodig; harde of zachte en het bijbehorende onderhoud.
- Door de verschillende gebruikers van water te betrekken bij besluitvorming, kunnen hun belangen beter worden begrepen en meegewogen. Vooral kwetsbare groepen hebben hierbij ondersteuning nodig, anders worden ze niet gehoord en nemen ze geen deel aan besluitvorming. Diplomatie kan helpen om conflicten over watergebruik op te lossen.
- Nederland zet al jaren in op samenwerking in ongeveer zeven grensoverschrijdende stroomgebieden, waarvan het merendeel in Afrika. Deze vorm van samenwerking is complementair aan samenwerking op nationaal of sub-nationaal niveau.
- Nederland staat wereldwijd bekend om zijn deltabenadering. Daarom focust een deel van de inzet zich op veilige delta's.

Aannames en lessen

Een aanname is dat een derde partij zoals Nederland de samenwerking tussen de belanghebbenden in een stroomgebied of delta positief kan beïnvloeden, mede op basis van beschikbare data en het initiëren van proefprojecten. Een les die de afgelopen jaren is geleerd, is dat echte impact op waterzekerheid van miljoenen inwoners en watergebruikers in stroomgebieden vaak tientallen jaren vergt; die tijdschaal is een realiteit.

In grensoverschrijdende rivieren in Afrika spelen complexe politiek-economische factoren en regionale instabiliteit een grote rol. Stroomgebiedsorganisaties waar Nederland mee samenwerkt hebben vaak wel mandaat, maar weinig macht en capaciteit. Ze verzamelen watergegevens, maken goede analyses en 'decision support systems'. Maar bij echte besluitvorming worden deze lang niet altijd gebruikt.

Een les die de afgelopen jaren is geleerd, is dat een delta-aanpak niet overal even goed aanslaat. Delta's zijn geen bestuurlijke eenheden. Dat betekent dat bestuurlijke samenwerking nodig is tussen lokale, regionale en nationale overheden. Dat is meestal lastig. Governance systemen zijn daar niet op ingericht en politiek leiderschap schiet vaak tekort. De doeltreffendheid van steun aan een verbeterde waterplanning hangt primair af van nationale en lokale institutionele factoren. De invloed hierop van externe actoren als NL is beperkt en ambities moeten daarmee in overeenstemming zijn.

De IOB-evaluatie van de NL inzet in de periode 2006-2016 signaleert dat we de politieke economie en de machtsverhoudingen m.b.t. verbeterd waterbeheer beter in kaart moeten brengen. Ook de duurzaamheid van verbeterd waterbeheer op lokaal en sub-nationaal niveau is een aandachtspunt. Nu constateert IOB vaak "build-neglect-repair", zowel ten aanzien van instituties als infrastructuur. Op dat vlak moeten we de komende jaren een slag maken; bouwen van instituties en infrastructuur die partners duurzaam kunnen continueren; en zorgen voor een robuuste exit-strategie zodat 'neglect' kan worden voorkomen en 'repair' minder nodig is. Ook wordt gesteld dat capaciteitsopbouw en versterking van instituties een langjarige inzet vergt om een betere waterzekerheid voor mensen te bereiken. Een langjarige samenwerking (gefaseerde looptijd tot 2030) met de Unie van Waterschappen adresseert beide constatering.

4. Hoe bereikt Nederland die resultaten en met wie?

Voor de drie thema's werkt Nederland nauw samen met een breed palet aan partners: overheden, multilaterale instellingen, kennisinstellingen, NGO's, bedrijven, drinkwaterbedrijven, waterschappen en collega-ministeries IenW, EZK en LNV. Met de ministeries werkt BZ samen aan de Internationale

Waterambitie (IWA). Voor gender wordt samengewerkt met de Gender Resource Facility. Nederland is betrokken bij diverse initiatieven samen met andere (donor)landen. Daarbij werkt Nederland actief aan synergie in het verbinden van bilaterale samenwerking met multilaterale partners en het versterken van samenwerking tussen partners onderling. Via verschillende programma's maakt het ministerie expertise beschikbaar bij programma-formulering, monitoring van uitvoering en marktverkenningen.

Nederland verbindt waar mogelijk waterinterventies met interventies op het gebied van klimaat, voedselzekerheid, energie, vrouwenrechten en behoud van ecosystemen. Dat lukt het beste bij een gebiedsgerichte aanpak. Dit wordt op verschillende schaalniveaus in praktijk gebracht: in internationale stroomgebieden, delta's, steden, economische ontwikkelingscorridors en 'sourcing' gebieden voor internationale handelsketens. Hier stimuleren we bedrijven, NGO's, en (lokale) overheden samen te werken, bijvoorbeeld via het 'Pleiten en Beïnvloeden' instrument. Dit nexus-werk vordert langzaam, want veel spelers wagen zich liever niet buiten de eigen vertrouwde sector, maar de noodzaak wordt door steeds meer actoren erkend en in de praktijk gebracht.

Water is een Topsector van de Nederlandse economie. En het waterthema leent zich goed voor het verbinden van hulp en handel; niet alleen in de watersector zelf die nogal publiek is gedomineerd, maar juist ook in andere sectoren, zoals landbouw en transport. IOB signaleert wel dat daarbij enige voorzichtigheid en transparantie is geboden. Een te 1-dimensionale inzet op handel kan de vertrouwensrelatie met een partneroverheid ondermijnen. Nederlandse ambassades moeten alert en proactief zijn op kansen voor de topsector water. Maar het geheel van de relaties moet wel worden gezien in termen van de Nederlandse bijdrage aan de SDG's en aan internationaal goed burgerschap. Dit vraagt per land een zorgvuldige afweging.

Monitoring dient op dit moment primair de verantwoording over de besteding van middelen en het realiseren van resultaten op een relatief hoog aggregatieniveau. Daarnaast biedt monitoring kansen om te leren van ervaringen. Die moeten de komende jaren nog beter worden benut. Hierin speelt het resultaatkader en de indicatoren die in hoofdstuk drie zijn benoemd, een belangrijke rol. De doelstellingen die zijn geformuleerd t.a.v. aantallen mensen en organisaties die bereikt worden zijn stevig, zeker in het licht van de regio's (MENA, Sahel en Hoorn van Afrika) waar deze bereikt moeten gaan worden. Tussentijdse beoordeling van het aantal organisaties dat bereikt is en de plannen (en implementatie daarvan) die opgesteld zijn, is essentieel om te beoordelen waarop meer inzet nodig is en of er doelen moeten worden bijgesteld.

Ministerie van Buitenlandse Zaken
Directoraat Generaal Internationale Samenwerking (DGIS)
Directie Inclusieve Groene Groei (IGG)
Oktober 2018